

ประโยชน์ของวรรณคดี (2) : กลวิธีการเล่าเรื่องกับประโยชน์เชิงการสื่อสาร ที่ปรากฏในการทำงานและชีวิตจริง

Advantages of Literature (2): Point of View and Communicative Benefits for Careers and Living a Life

จิรัชตรี เรืองเขียน (Chiratat Ruangkhian)

กรวรรณ ฎีกาวงค์ (Korawan Deekawong)

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Lecturer, English Language, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University

Received: October 29, 2020, Revised: February 5, 2021, Accepted: February 15, 2021

บทคัดย่อ

การใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง อาจเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อผู้เล่าเรื่องและผู้รับฟังเรื่องในโลกจริง ในการเล่าเรื่อง ผู้เล่าเรื่องสามารถสร้างโอกาสให้ผู้ฟังได้มีความเชื่อมโยงทางความรู้สึกนึกคิดต่อเรื่องที่ได้ฟัง โดยการให้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง ความถูกต้องแม่นยำ แหล่งข้อมูลที่ชัดเจน หรือข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเพื่อให้ผู้ฟังสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ คุณธรรมจรรยาของผู้เล่าเรื่องถือว่ามีความสำคัญต่อการเพิ่มคุณภาพของการสื่อสาร สำหรับผู้ฟัง ควรใช้ปัญญาและความรู้ในการรับข้อมูล เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่เกิดจากข้อมูลที่ผิดพลาด ความเข้าใจผิด หรือการถูกหลอก อย่างไรก็ตาม ก่อนเชื่อถือข้อมูลใดก็ตาม ผู้ฟังควรตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องและผู้เล่าเรื่องให้ชัดเจน จึงสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องอาจช่วยส่งเสริมคุณภาพของการสื่อสารในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพได้

คำสำคัญ : ประโยชน์ของวรรณคดี กลวิธีการเล่าเรื่อง

Abstract

Using the point of view technique can be beneficial to everyday communication that is important for narrators and listeners (audience) in the real world. When telling a story, narrators can create an opportunity for listeners to develop an emotional connection to the story by adding objectivity, accuracy, reliable source, or the latest information so that listeners can verify it. Furthermore, narrators' decency and characters play an important role in increasing communication quality. For listeners, they should rely on their wisdom and knowledge while receiving information to avoid problems caused by wrong information, misunderstanding, or being deceived. However, before trusting in any story, listeners need to verify evidence or documents

related to the story and its narrator. It can be concluded that the application of the point of view technique can help promote communication quality in people's lives and careers.

Keywords : Advantages of Literature, Point of View

บทนำ

การเรียนการสอนวรรณคดีในยุค 4.0 สร้างความท้าทายแก่ผู้สอนวิชาต่างๆ ในสถาบันการศึกษาอย่างยิ่ง เพราะผู้เรียนในยุคนี้เติบโตมาพร้อมกับความทันสมัย ความสะดวกสบายและพร้อมสรรพด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก คนในศตวรรษที่ 21 เข้าถึงทุกอย่างได้ง่ายเพียงปลายนิ้วสัมผัสที่หน้าจอโทรศัพท์มือถือเท่านั้น ก็เข้าสู่อีกโลกหนึ่งทันที การที่จะให้นักศึกษาในศตวรรษที่ 21 เข้าใจความคิดต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดี ด้วยวิธีการสอน การถาม-ตอบ และการอธิบายโดยการอ้างอิงตามบริบทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพียงอย่างเดียว ก็อาจไม่เพียงพอหรือไม่อาจใช้ได้อีกต่อไป เพราะการขาดความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาความรู้ทางวรรณคดี กับโลกแห่งความเป็นจริงที่นักศึกษากำลังเผชิญอยู่ นักศึกษาย่อมไม่เชื่อว่า วิชาวรรณคดีจะมีประโยชน์ในการทำงานหาเลี้ยงชีพในโลกที่มีระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีแบบออนไลน์ รวมทั้งข้อมูลต่างๆ มีให้สืบค้นได้ในโลกออนไลน์ ถ้านักศึกษาจะเลือกวิชาเรียนสักแขนงหนึ่ง ก็อาจเลือกวิชาที่จะช่วยสร้างผลประโยชน์ตอบแทนที่เป็น “เงิน” เป็นอย่างแรก หรือวิชานั้นต้องมีส่วนอย่างมากในการต่อยอดเพื่อการหาเลี้ยงชีพหลังจบการศึกษาแล้ว คนจำนวนมากเลือกเรียนศาสตร์แขนงต่างๆ เพราะมองเห็นประโยชน์ของการเรียนได้อย่างชัดเจน เช่น วิชาแพทย์ เกษตร กฎหมาย การตลาด ฯลฯ ในทางตรงกันข้าม สายวิชาวรรณคดีกำลังเผชิญคำถามด้านประโยชน์ของวรรณคดีคืออะไร และผู้เรียนด้านภาษาและวรรณคดีก็อาจมีข้อข้องใจดุจเดียวกันนี้ นักศึกษามักถามว่า “รู้เรื่องกลวิธีการสร้างตัวละคร แล้วนำไปใช้ประกอบอาชีพใดได้บ้าง?” “เรียนกลวิธีเล่าเรื่อง แล้วทำธุรกิจได้หรือไม่?” และ “ถ้าไม่รู้โครงเรื่อง จะเสียประโยชน์อะไรในชีวิตหรือการทำงาน?” ทำไมคนเรียนหรือคนอ่านวรรณคดีต้องรู้สิ่งเหล่านี้ เช่น กลวิธีการสร้างตัวละคร (characterization) กลวิธีเล่าเรื่อง (points of view) และโครงเรื่อง (plot) สิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการทำงานและการใช้ชีวิตได้อย่างไร? บางคนอาจกล่าวว่า “ไม่เห็นว่าคุณรู้ทางวรรณคดีจะสอดคล้องกับบริบททางสังคมของยุค 4.0 หรือยุคศตวรรษที่ 21 แม้แต่น้อย ถ้าเรียนอย่างอื่น ยังมีประโยชน์มากกว่า” คำพูดเหล่านี้อาจเสียดแทงใจผู้สอนวิชาวรรณคดีอยู่บ้าง และหลายคนตอบคำถามเหล่านี้ได้เพียงบางแง่มุม เพราะจิตใจคุ้นเคยอยู่กับคำตอบในด้านประโยชน์เพื่อการหาเงินเลี้ยงชีพและคุณค่าด้านสุนทรีย์มาโดยตลอด

คุณค่าวรรณคดีไม่ได้จำกัดอยู่ที่เพียงการสร้างรายได้หรือคุณค่าทางวรรณศิลป์เท่านั้น เพราะกวีได้ใส่สิ่งดีงามที่คัดสรรไว้อย่างดีแล้วลงในชิ้นงาน กลวิธีเหล่านั้นก็ย่อมจะมีประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดอย่างแน่นอน และสิ่งดีงามที่ว่่านั้นอาจกลายเป็นกุญแจหรือหลักฐานสำคัญที่จะช่วยยืนยันว่า วรรณคดีมีประโยชน์ด้านอื่นๆ อีกที่ไม่ใช่เรื่องการหาเงินเลี้ยงชีพและคุณค่าด้านสุนทรีย์ ถ้าพิจารณาให้ลึกลงไปในเรื่องด้านกลวิธีในการประพันธ์จะเห็นว่าประโยชน์ทางวรรณคดีมีอยู่ในกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่กวีและคนทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน เมื่อผู้คนในยุค 4.0 มีคำถาม เช่น ที่กล่าวไปแล้ว ผู้สอนวรรณคดีก็ควรตอบคำถามเหล่านั้นให้ได้ชัดเจน และคำตอบต้องเป็นจริง จับต้องมองเห็นได้ จึงจะช่วยให้เด็กนักเรียนมองเห็นเห็นประโยชน์วรรณคดีได้อย่างชัดเจน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริงตามความสามารถของตน

ในลำดับจากนี้ ในการอภิปรายประโยชน์ของกลวิธีการเล่าเรื่องทางวรรณคดี ผู้อภิปรายจะยกตัวอย่างประกอบกลวิธีดังกล่าวแต่ละชนิด เพื่อประกอบความเข้าใจชนิดของกลวิธีการเล่าเรื่อง ซึ่งก็ทุกคนไม่ได้ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์จนครบทุกชนิด และไม่มีวรรณกรรมเรื่องใดมีกลวิธีการประพันธ์ครบทุกวิธี ประโยชน์ของวรรณคดี “ไม่ได้ถูกจำกัดว่าต้องพิจารณาจากวรรณกรรมชิ้นเดียวหรือจากกวีคนเดียวเท่านั้น” ดังนั้นวรรณกรรมเรื่องใดๆ ย่อมใช้เป็นตัวอย่างประกอบได้ทั้งนั้น ไม่จำเป็นว่าต้องเป็นตัวอย่างจากเรื่องเดียวกัน หรือต้องมาจากกวีคนเดียวเท่านั้น ผู้อภิปรายจึงเลือกตัวอย่างประกอบจากหลายเรื่องและจากกวีหลายคนที่ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องที่ตรงตามหลักการและชนิดของกลวิธีในแต่ละหัวข้อย่อย และในการอภิปรายจะ “จดเว้น” สิ่งต่อไปนี้คือ การเล่าเรื่องย่อของตัวอย่างทุกเรื่อง การวิเคราะห์ตัวละคร การวิจารณ์คุณภาพวรรณกรรมและกวี หรือการอภิปรายหักล้างทฤษฎีหลักการของผู้เชี่ยวชาญ เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่ส่งผลต่อการอภิปรายประเด็นประโยชน์ทางวรรณคดี และไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการอภิปรายนี้ ผู้อภิปรายมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายประโยชน์ของกลวิธีในการประพันธ์ เพื่อเป็นการตอบคำถามให้ได้ว่า เหตุใดต้องเรียนรู้กลวิธีที่กวีใช้ในวรรณกรรมเหล่านั้น เมื่อเรียนรู้แล้วได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง เนื้อหาการอภิปรายทั้งหมดจะมุ่งไปที่การชี้ให้เห็นประโยชน์ของวรรณคดีอันเกิดจากกลวิธีการเล่าเรื่องเป็นสำคัญ เพื่อให้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า “กลวิธีการเล่าเรื่อง” มีประโยชน์ปรากฏให้เห็นอยู่ในชีวิตประจำวันและทุกอาชีพ และการอภิปรายนี้ถือเป็นการไขข้อข้องใจไปพร้อมกัน ในประเด็นที่ว่า “ถ้าไม่นับประโยชน์ด้านการเลี้ยงชีพและคุณค่าทางใจ วรรณคดีจะยังมีประโยชน์อย่างอื่นที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในยุคศตวรรษที่ 21 อีกหรือไม่”

เนื้อหา

กลวิธีกลวิธีการเล่าเรื่อง (point of view) คือ กลวิธีที่ผู้ประพันธ์ใช้ในดำเนินเรื่อง โดยสมมุติตัวผู้เล่าเรื่องตามความต้องการ และผู้เล่าเรื่องอาจเป็นตัวละครตัวใดในเรื่องก็ได้ หรือไม่ปรากฏตัวตนก็ได้ กลวิธีการเล่าเรื่อง (หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ประเภทของผู้เล่าเรื่อง) มีทั้งหมด 6 วิธี แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครในเรื่อง (narrator as a participant) และผู้เล่าเรื่องไม่มีตัวตนเกี่ยวข้องในเรื่อง (narrator as a nonparticipant)

กลุ่มที่ 1 ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครในเรื่อง (narrator as a participant) แบ่งย่อยออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ 1. ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครหลักของเรื่อง (a major character) และ 2. ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครรองของเรื่อง (a minor character)

กลุ่มที่ 2 ผู้เล่าเรื่องไม่มีตัวตนเกี่ยวข้องในเรื่องและเพียงเป็นเสียงบนกระดาน (narrator as a nonparticipant) แบ่งย่อยออกเป็น 4 ชนิด ได้แก่ 1. ผู้เล่าเรื่องแบบล่วงรู้ทุกอย่าง (all-knowing / omniscient) 2. ผู้เล่าเรื่องผ่านตัวละครหลักของเรื่อง (seeing into one major character) 3. ผู้เล่าเรื่องผ่านตัวละครรองของเรื่อง (seeing into one minor character) และ 4. ผู้เล่าเรื่องที่ไม่เล่าผ่านตัวละครใดเลยในเรื่อง (objective - not seeing into any characters)

กลุ่มผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครในเรื่อง (narrator as a participant – writing in first person point of view)

วิธีการเล่าเรื่องโดยกำหนดให้ตัวละครตัวในเรื่องเป็นผู้เล่าเหตุการณ์และความเป็นไปต่างๆ ในกลุ่มที่หนึ่งนี้ ผู้เล่าเรื่องอาจเป็น “ตัวละครหลัก” (a major character) หรือ “ตัวละครรอง” (a minor character) ก็ได้ เพราะผู้เล่าเป็นเจ้าของเรื่องจึงเล่าความออกจากปากตนเองโดยตรง หรือเป็นตัวละครรองที่ร่วมรู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดย

ตลอดเป็นผู้เล่าเรื่อง การเล่าเรื่องในลักษณะนี้เป็นการมองเหตุการณ์ผ่าน “สายตาของบุคคลที่หนึ่ง (first person point of view) ตัวละครที่เล่าเรื่องจะใช้สรรพนามแทนตนเองว่า ฉัน” (หรือ ข้าพเจ้า) (Program consultants, Chin, Wolfe, Copeland, Dudzinski, Ray, Royster & Wilhelm., 1976, p. 2) และสิ่งที่เล่ามาจะเป็น “เรื่องเล่าแบบปฐมภูมิ (firsthand stories) ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นการเล่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตหรือประสบการณ์ที่คนเราประสบมา” (Schanck, 1990. อ้างใน จันทิมา อังคพณิกิจ, 2557 น. 175)

1. ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครหลักของเรื่อง (a major character)

การเล่าเรื่องโดยผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครหลักของเรื่อง (a major character) คือกลวิธีอย่างหนึ่งที่ผู้ประพันธ์ใช้เล่าเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง ผู้เล่าเรื่องชนิดนี้เป็น “ผู้เล่าชนิดปฐมภูมิ” เพราะเจ้าของเรื่องเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนด้วยปากตนเอง ผู้เล่าเรื่องจะใช้สรรพนามแทนตนเองว่า ฉันหรือข้าพเจ้า ดังนั้นผู้ฟังไม่ต้องไปถามเรื่องจากบุคคลอื่นอีก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“เมื่อฉันกลับมาถึงห้องแล้ว รู้สึกเจ็บมืออย่างไรพูดไม่ถูก เป็นอันไม่มีอะไรต้องคิด ไม่มีข้อควรสงสัยรบกวนใจที่จะต้องรู้ ไม่มีปัญหาจะต้องแก้ต้องถามอีก เพราะได้ตกลงปลงใจเด็ดขาดแล้ว กรรมที่สาตาเคียรก่อไว้อย่างใด ก็ต้องสนองผลอย่างนั้น สาตาเคียรเป็นผู้คิดโกงถึงสองต่อ ก็ต้องเอาชีวิตเข้าแลกใช้โทษแทนตัวฉันและองค์ลิมล”

(กามนิต, น. 137)

ด้วยกลวิธีการเล่าเรื่องผ่านสายตาตัวละครหลักนี้ ผู้ประพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้งของตัวละครในเรื่อง ผู้ประพันธ์กำหนดให้ผู้เล่าเรื่องเป็นหญิงสาว (วาสิฏฐี) กำลังมีเรื่องขัดแย้งบางประการกับชายคนหนึ่งชื่อ สาตาเคียร เธอเล่าความในใจให้เราฟัง ผู้ฟัง(ผู้อ่าน) ก็รับรู้ได้ว่าเธอคงเจ็บแค้นชายที่ชื่อสาตาเคียร จึงเห็นว่าคนอย่างสาตาเคียรสมควรรับโทษตามกรรมที่เราทำไว้ กลวิธีนี้จึงเป็นการให้ข้อมูลจากผู้เล่าปฐมภูมิ ดังนั้นเบื้องต้น ผู้ฟังหรือผู้อ่านก็จะต้องเชื่อถือตามคำบอกเล่าของผู้เล่าเรื่อง เพราะข้อมูลออกจากปากเธอโดยตรง อีกทั้งเธอย่อมรู้จักนิสัยของชายคู่แค้นเป็นอย่างดี

เมื่อเทียบตัวอย่างกับความเป็นจริง เราจะเห็นว่าผู้คนในสังคมอาจบรรยายสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีการเล่าเรื่องแบบผู้เล่าปฐมภูมิ หรือการเล่าเรื่องผ่านสายตาบุคคลที่หนึ่ง (first person point of view) ซึ่งกล่าวแบบง่ายๆ คือเจ้าของเรื่องเล่าเรื่องด้วยตนเอง วิธีการเล่าเรื่องแบบผู้เล่าปฐมภูมินี้ใช้กันทุกคนและทุกวันแล้วตามแต่กรณี ส่วนผู้ฟังมักให้ความเชื่อถือข้อมูลกันโดยปริยาย และเข้าใจว่าสิ่งที่พูดมานั้นเป็นจริงทุกประการ ถ้ามีใครไม่เชื่อถือเจ้าของเรื่องคนผู้นั้นก็คงคอยจับผิดคนเล่าแล้วสืบหาข้อเท็จจริงและหลักฐานมาพิสูจน์ต่อไป กลวิธีเล่าเรื่องดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นวิธีที่ผู้คนในสังคมใช้สื่อสารข้อมูลต่อกันอยู่ประจำ เช่น ใช้เล่าประสบการณ์ตรงจากการไปท่องเที่ยวในสถานที่ที่แปลกตา หรือรอดปลอดภัยจากเหตุร้ายต่างๆ หรือผู้ขายผลิตภัณฑ์เสริมความงามและสุขภาพโฆษณาสรรพคุณสินค้าโดยให้ผู้บริโภคที่เคยใช้สินค้าเล่าเองว่าเมื่อใช้ผลิตภัณฑ์ยี่ห้อนั้นแล้วได้ผลอย่างไรบ้าง ซึ่งพบเห็นได้บ่อยในการติชมสินค้าออนไลน์ ทั้งที่เป็นข้อความและคลิปวีดิโอสินค้าออนไลน์ ข้อมูลโดยตรงจากผู้มีประสบการณ์ที่เป็น

เจ้าของเรื่องตัวจริง ซึ่งไม่ใช่เพียงการเห็นแล้วเก็บมาเล่าอีกต่อหนึ่ง ย่อมสร้างความน่าเชื่อถือได้สูงสุด ผลก็คือยอดขายสินค้าเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว

นอกจากวงการธุรกิจค้าขายแล้ว อาชีพอื่นๆ ก็ได้ประโยชน์จากการสื่อสารแบบผู้เล่าปฐมภูมิด้วยเหมือนกัน เช่น ตำรวจ อัยการ ทนายความ ผู้พิพากษา สื่อมวลชน ซึ่งต้องการข้อมูลจากปากของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จและล้มเหลวในชีวิตของตนเอง หรือแพทย์และพยาบาล ก็ต้องการฟังข้อมูลจากผู้ป่วยโดยตรง แต่ถ้าไม่ได้ข้อมูลจากปากผู้ป่วยซึ่งเป็นผู้เล่าแบบปฐมภูมิ แพทย์ก็จะแสวงหาข้อมูลจากแหล่งอื่นที่น่าเชื่อถือได้มาทดแทนเท่าที่จะเป็นไปได้ หรือในกรณีการสนทนา เล่าเรื่องต่างๆ หรือพูดคุยทั่วไป ไม่ว่าผู้นั้นจะทำอาชีพใดก็ตาม ถ้าผู้เล่าสื่อความที่ตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย อาจทำให้ผู้ฟังเกิดความสับสน เช่น “ฉันเห็นคนขนยาออกจากบ้านเมื่อวานนี้” ซึ่งอาจหมายความว่า (1) เมื่อวาน เขาเห็น “คนๆหนึ่ง” กำลังขนยา (สิ่งผิดกฎหมาย) ออกจากบ้าน หรือ (2) เขาเพียงแคเห็น “คนขนยา” (คนที่ทำอาชีพขนยาผิดกฎหมาย) เดินออกจากบ้านเมื่อวาน แต่ในขณะที่เห็นนั้น เขาไม่ได้ขนย้ายสิ่งใด ในกรณีเช่นนี้ ผู้ฟังคงต้องถามว่า ผู้พูดต้องการสื่อความหมายใด เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงตามความหมายที่แท้จริงที่ผู้พูดต้องการสื่อ เพราะการใช้คำหรือภาษาที่สื่อความหมายไม่ชัดเจน ซึ่งอาจทำให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายของผู้ส่งสารผิดได้นั้น ธีรภักดี เขาว์ภักดี (2560) กล่าวว่า “ภาษากำกวม ซึ่งในการสื่อสารทั้งการพูดและการเขียนนั้น ต้องระมัดระวัง ใช้คำให้ถูกต้องและเหมาะสมกับความต้องการหรือจุดประสงค์ในการสื่อสารของเราเอง ทั้งนี้อาจซับซ้อนและยุ่งยากสำหรับบางคน เพราะไม่ใช่เรื่องของกฎไวยากรณ์ของภาษาแต่เพียงอย่างเดียว ยังรวมไปถึงความเข้าใจบริบทและการเน้นคำในขณะสื่อสารด้วย”

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การเล่าเรื่องแบบผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครหลักของเรื่อง (a major character) หรือวิธีการเล่าเรื่องแบบผู้เล่าปฐมภูมิ (first person point of view) นี้ให้ประโยชน์ได้มากเพราะสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ฟังได้ทันที เนื่องด้วยผู้ที่มีประสบการณ์ตรงให้ข้อมูลด้วยตนเอง ถ้าผู้ฟังสงสัยสิ่งใดก็ย่อมถามผู้เล่าที่เป็นเจ้าของเรื่องได้โดยตรง หลังจากนั้นจึงค่อยพิสูจน์ความถูกต้องจริงเท็จของข้อมูลที่ได้ภายหลัง ประพันธ์กรก็เป็นผู้หนึ่งที่ใช่วิธีเล่าเรื่องแบบผู้เล่าปฐมภูมิในชีวิตประจำวันของตนเองอยู่แล้ว จึงเป็นสิ่งธรรมดาที่เขาจะนำวิธีเล่าเรื่องดังกล่าวมาใช้ในผลงานวรรณกรรมของตน แต่ผู้ฟัง (ผู้อ่าน) ฟังจำไว้ว่าผู้เล่าปฐมภูมิกล่าวสิ่งใด อาจจะไม่ถูกต้องครบถ้วนและชัดเจนเสมอไป ดังนั้นผู้ฟัง (ผู้อ่าน) ก็ควรฟังหูไว้หู สังเกต เก็บรายละเอียด หาหลักฐานและไตร่ตรองข้อมูลก่อนจะตัดสินใจเชื่อต่อไป สิ่งนี้เองคือประโยชน์ของกลวิธีเล่าแบบผู้เล่าปฐมภูมิ ถ้าทุกคนทั้งในฐานะผู้เล่าเรื่องและผู้ฟังเข้าใจวิธีสื่อสารนี้ดีแล้ว ก็จะสามารถนำไปใช้ในอาชีพได้อย่างสร้างสรรค์ โดยไม่ก่อโทษแก่สังคม

2. ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครรองของเรื่อง (a minor character)

การเล่าเรื่องแบบ ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครรองของเรื่อง คือกลวิธีเล่าเรื่องโดยประพันธ์กรจะสมมุติให้ตัวละครรองในเรื่องเป็นผู้เล่าเหตุการณ์ วิธีนี้มีความใกล้เคียงกับผู้เล่าที่เป็นตัวละครหลัก แต่ต่างกันเล็กน้อยเพราะตัวละครชนิดนี้จะเป็นผู้ร่วมรู้เห็นความเป็นไปต่างๆ ของตัวละครหลัก แม้ยังไม่ใช่เจ้าของเรื่องโดยแท้จริง แต่ตัวละครรองนี้ก็มีคุณสมบัติใกล้เคียงตัวละครหลัก เนื่องจากรู้เห็นและเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกิดกับตัวละครหลักค่อนข้างมาก ผู้เล่าเรื่องจะใช้สรรพนามแทนตนเองว่า ฉันหรือข้าพเจ้า (ใช้สรรพนามแทนตนเองเช่นเดียวกับวิธีเล่าเรื่องโดยตัวละครหลัก) ข้อมูลที่เล่ามาจึงยังถือได้ว่าเป็นการเล่าโดยผ่านสายตาคู่คนที่หนึ่ง (first person point of view) และยังถือเป็นเรื่องเล่าแบบปฐมภูมิ (firsthand stories) ด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

“ขณะนี้พวกคุณต้องไม่คิดว่าผมจะเล่าเรื่องลึกลับพิลึกพิลั่นให้คุณฟัง มันจะดีกว่าถ้าเราจะกล่าวว่า มัน อธิบายไม่ได้มากกว่า แทนที่จะใช้คำว่าอารมณ์มาบรรยายเรื่องที่ทำให้เราไม่เข้าใจอย่างไรก็ดี นี่คือความจริง...

วันหนึ่งฉันได้ข่าวว่า มีชาวอังกฤษคนหนึ่งมาขอเช่าบ้านเล็กๆ ไกลออกไปทางริมอ่าว เขาเอาคนใช้ชาวฝรั่งเศสมาด้วย...ต่อมาไม่ช้า ก็มีคนพูดเกี่ยวกับคนแปลกหน้า ที่มาอยู่อย่างโดดเดี่ยว และไม่เคยออกไปล่าสัตว์หรือตกปลาเลย...

เขาเป็นชายรูปร่างสูงใหญ่คนหนึ่ง มีผมและเคราสีแดง เขาเป็นคนสูงและไหล่กว้าง ดูไปคล้ายยักษ์ที่รักความสงบเงียบ อุปนิสัยส่วนตัวดีมาก...ระหว่างหนึ่งเดือนต่อมา เราได้พูดคุยกันห้าหรือหกครั้ง...

ฉันเริ่มถามถึงชีวิตในอดีตของเขา ตลอดไปจนถึงถึงโครงการในอนาคต เขาเคยท่องเที่ยวมามากในแอฟริกา อินเดียและอเมริกา...

จากนั้นเขาก็เริ่มคุยเรื่องปืน และเชิญให้ฉันเข้าไปในบ้าน ให้ชมปืนยางชนิดต่างๆที่เขา มีผนังห้องบุด้วยไหมสีดำประดับด้วยดอกไม้สีทองดอกโตๆ ตรงกลางผนังมีสิ่งแปลกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ฉันสนใจ นั่นคือ สีดำที่เด่นชัดออกมาเป็นรูปสี่เหลี่ยมบนไหมสีแดง ฉันเดินเข้าไปดู มันคือมือข้างหนึ่ง เป็นมือของคน ไม่ได้ติดกระดูก ขาวและสะอาด แต่ที่สีดำเป็นมือที่ถูกตากแห้งมีเล็บสีเหลือง ฉันเห็นกล้ามเนื้อและรอยกระดูกงูของลีดที่แห้งแล้ว มันดูช่างสกปรก มันถูกตัดมาจากตอนกลาง และดูเหมือนจะถูกตัดด้วยขวาน

โซ่เหล็กเส้นใหญ่มัดตรึงกับมือที่ตายแล้ว และที่ปลายสุดของมือถูกตรึงติดกับผนังด้วยวงแหวนที่แข็งแรงพอที่จะห้อยช้างทั้งตัว ฉันถามเขาว่า “นั่นอะไร”

ชาวอังกฤษผู้นั้นอธิบายด้วยเสียงเรียบๆ “มันเป็นมือศัตรูที่เลวที่สุดของฉัน ได้มาจากอเมริกา มันถูกตัดด้วยดาบเล่มหนึ่ง แล้วผิวหนังถูกแล่ออกด้วยหินคม แล้วนำไปตากแดดไว้หนึ่งอาทิตย์ มันเป็นงานที่ประณีตด้วย

ฉันแตะมือมนุษย์นั้น มันต้องเป็นของคนยักษ์ใหญ่ นิ้วมียาวผิดปกติ และยังคงสภาพตรึงได้ด้วยกล้ามเนื้อที่เกร็งแน่น มือนี้ดูช่างน่าขนพองสยองเกล้าสำหรับผู้พบเห็น คุณต้องคิดว่า มันคงเป็นผลจากการกระทำที่โหดร้าย เพื่อการแก้แค้นอย่างแน่นอน”

(มือลึกลับ, 2540, น. 71-74)

ในตัวอย่างดังกล่าว ประพันธ์กรกำหนดให้ ผู้พิพากษาซึ่งเป็นตัวละครรองในเรื่องบอกเล่าเรื่องในอดีตที่เขาได้เข้าไปรู้จักชาวอังกฤษคนหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะลึกลับ ชอบการอยู่แบบปลีกตัว ไม่ข้องแวะผู้คน ผู้พิพากษาไม่ได้เป็นเจ้าของเรื่องโดยตรง แต่เป็นเพียงผู้ที่มีโอกาสในการเข้าไปรู้เห็นเรื่องของชาวอังกฤษคนนั้นเท่านั้น เขาจึงเล่าเรื่องของชายคนนั้นจากมุมมองของตนและข้อมูลที่รู้มาได้จากปากคำของชาวอังกฤษที่เป็นเจ้าของเรื่องตัวจริง แม้ผู้อ่านจะได้รับทราบข้อมูลเชิงลึกที่ไม่มีใครรู้เห็น แต่ตัวผู้พิพากษาที่ถ่ายทอดเรื่องกับชาวอังกฤษที่เล่าเรื่องของตนเท่านั้นที่จะบอกได้ว่าเรื่องที่เล่ามานั้นจริงหรือเท็จเพียงใด

จากกรณีตัวอย่างนี้ เมื่อเรามองเข้าสู่ชีวิตจริง การเล่าเรื่องโดยผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครของเรื่องนี่เกิดขึ้นได้เป็นประจำ เพราะในโลกความจริงคนเล่าเรื่องอาจเป็นผู้ร่วมในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงรู้รายละเอียดเป็นอย่างดี ราวกับว่าเป็นเจ้าของเรื่องตัวจริงหรือตัวละครหลักเสียเอง ในมุมมองของผู้ฟัง เรื่องที่เล่ามาจึงมีความน่าเชื่อถือสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้เล่าเรื่องเป็นผู้มีชื่อเสียงหรือฐานะทางสังคมสูง ไม่ว่าผู้เล่าเรื่องจะให้ข้อมูลระดับใด ผู้ฟังก็จะให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ เกือบจะเท่ากับการเล่าเรื่องโดยผู้เล่าที่เป็นเจ้าของเรื่องตัวจริง เช่น คดีลูกขายนักธุรกิจเครื่องดื่มชูกำลังจนตำรวจตายแล้วหนีคดีไปต่างประเทศ คดีนี้ดังกระฉ่อนโลกเพราะคดีมีเงื่อนงำ คนผิดกลายเป็นคนถูก คนถูกกลายเป็นคนผิด ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อมในคดีต่างยืนยันว่าการให้ปากคำของตนถูกต้องเป็นจริง แต่ประชาชนคนไทยและสื่อมวลชนทุกสำนักทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่ติดตามข่าวมาตลอดไม่เชื่อข้อมูลของฝ่ายตำรวจและอัยการที่แถลงข่าว และไม่เชื่อถือพยานบางปากเพราะการให้ปากคำกลับไปกลับมา ในที่สุดนายอัยการรัฐมนตรีต้องแต่งตั้งคณะทำงานสืบหาความจริงเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ยุติธรรมไว้ให้ได้ เพียงการประกาศชื่อคณะผู้สืบหาความจริงเท่านั้น ประชาชนต่างแสดงความชื่นชมและเชื่อถือทันที ทั้งๆที่ยังไม่เริ่มงาน เพราะท่านเหล่านั้นล้วนทรงคุณธรรมและความรู้เป็นที่ปรากฏชัดมาแต่กาลก่อน ซึ่งประชาชนต่างทราบกันดีอยู่แล้ว คณะทำงานที่นายอัยการรัฐมนตรีตั้งขึ้นต้องเข้าเกี่ยวข้องกับคดีตามคำสั่ง หลังจากทำภารกิจค้นหาความจริงเสร็จใน 30 วัน ก็แถลงออกสื่อให้ประชาชนทราบว่าพวกท่านนั้นค้นพบความจริงไต่บ้าง ผู้คนทั้งประเทศต่างชื่นชมยินดีและเชื่อถือคำแถลงข้อเท็จจริงตามที่แถลงมานั้นทุกประการ ในคดีนี้เป็นที่ชัดเจนว่าชื่อเสียงหรือสถานะทางสังคมของผู้เล่าเรื่องย่อมส่งผลต่อความน่าเชื่อถือในข้อมูลอย่างชัดเจน หรือกล่าวอีกอย่างคือ ถ้าผู้เล่าเรื่องมีต้นทุนทางสังคมสูง ความน่าเชื่อถือก็จะสูงตามไปด้วยเช่นกัน ในกรณีอื่นๆ เช่น ฆาตกรรมที่เป็นข่าวในสื่อต่างๆ เมื่อผู้ตายให้ปากคำหรือเล่าเรื่องไม่ได้อีกแล้ว คู่กรณีที่มีมือฉ่ำหลบหนีไปแล้ว คนที่จะเล่าได้ก็คือคนที่อยู่ในเหตุการณ์หรือมีความสนิทและรู้เรื่องของผู้ตายมากกว่าบุคคลอื่นๆ ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจและนักข่าวก็จะสอบถามคนผู้นี้ก่อนเป็นอันดับแรก เพราะผู้รู้เห็นชีวิตความเป็นไปและการตายของเหยื่อย่อมให้ข้อมูลเชิงลึกและละเอียดได้มากที่สุด หรือในกรณีการรักษาผู้ป่วยป่วย แพทย์จะสอบถามผู้ป่วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนครบถ้วนสำหรับการรักษาที่ดีที่สุด แต่ถ้าผู้ป่วยให้ข้อมูลไม่ได้เพราะเหตุติดขัดใดๆก็ตาม ญาติหรือผู้ที่ใกล้ชิดสนิทกับผู้ป่วยก็จะมามีบทบาทสำคัญขึ้นมาทันที เพราะเขาต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนแทนผู้ป่วยเพื่อการวินิจฉัยของแพทย์ อีกตัวอย่างที่พบได้บ่อยคือ คนขายสินค้าออนไลน์มักใช้ข้อมูลบางเลี้ยวบางส่วนเพื่อเสนอขายสินค้า เช่น ในผลิตภัณฑ์บำรุงไต ผู้ขายมักให้ข้อมูลว่า “ถ้าคุณมีอาการปัสสาวะบ่อย แสบขัด มีสีเข้มจัด กลิ่นฉุน มีฟอง ปวดหลังและบวม น้ำ ผลิตภัณ์ของเราช่วยคุณได้แน่นอน” แต่แพทย์ด้านโรคไตกล่าวว่า “ปัสสาวะบ่อย สีเข้มจัด กลิ่นฉุน มีฟอง อาจเกิดจากน้ำกับชนิดอาหารที่กินเข้าไป และอาการปวดหลังอาจเกิดจากปัญหาทางกล้ามเนื้อและกระดูกก็ได้เช่นกัน อาจไม่ใช่โรคไต” ในกรณีดังกล่าวนี้ ผู้ฟังจะเลือกเชื่อผู้พูดคนใด? จากตัวอย่างทั้งหมดนี้ ผู้เล่ามีฐานะเป็น “ผู้เล่าเรื่องแบบปฐมภูมิ” ส่วนผู้สอบถามข้อมูล (หรือผู้ฟัง) ก็ต้องกลั่นกรองข้อมูลที่ได้ให้ตีเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใดๆ ในขั้นต่อไป ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า วิธีการเล่าเรื่องแบบผู้เล่าปฐมภูมิ (first person point of view) ที่เป็น “ตัวละครรอง” เกิดขึ้นได้ทุกวันทุกที่และทุกอาชีพเช่นกัน การเล่าเรื่องด้วยกลวิธีนี้นับว่าเป็นประโยชน์อย่างมาก เพราะผู้ฟังจะได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากมุมมองที่ต่างจากผู้เล่าเรื่องแบบปฐมภูมิชนิดตัวละครหลัก (เช่น ที่เกิดในกรณีการสืบคดีความของตำรวจ) และถ้าผู้ฟังได้ข้อมูลของผู้เล่าเรื่องทั้งแบบตัวละครหลักและตัวละครรอง ซึ่งอาจมีทั้งส่วนที่ตรงกันและต่างกัน ผู้ฟังก็ต้องวิเคราะห์ข้อมูลและใคร่ครวญให้ถี่ถ้วน สืบหาพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้มาสอบทวนข้อมูลก่อนตัดสินใจใดๆ ลงไป จากเหตุผลข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า การเล่าเรื่องโดยตัวละครรองเป็นกลวิธี

ที่คนในสังคมกระทำกันเป็นปรกติ ผู้ประพันธ์ก็เป็นคนหนึ่งที่น่าวิธีที่คุ้นเคยนี้มาใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือในการสร้างวรรณกรรม และมนุษย์ทุกคนก็ล้วนเคยเป็นผู้เล่าเรื่องด้วย “กลวิธีผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครรอง” กันมาแล้วในชีวิตจริง ดังนั้นทุกคนควรเข้าใจให้ตรงกันว่า ผู้คนล้วนได้ใช้ประโยชน์จากกลวิธีเล่าเรื่องแบบผู้เล่าปฐมภูมิกันทุกคนทุกอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นผู้เล่าเรื่องจะมีต้นทุนทางสังคมสูงหรือต่ำ ถ้าต้องการให้ผู้ฟังเชื่อถือก็ต้องใช้พยานหลักฐานและข้อมูลที่สอดคล้องตรงกันเพื่อยืนยันคำพูดของตน สำหรับผู้ฟังก็ต้องใช้สติ และอาศัยพยานหลักฐานพร้อมข้อมูลจากแหล่งซึ่งมีที่มาที่ไปชัดเจนในการตรวจสอบก่อนเชื่อทุกครั้ง

ผู้เล่าเรื่องไม่มีตัวตนเกี่ยวข้องในเรื่อง (narrator as a nonparticipant – writing in third person)

วิธีเล่าเรื่องโดยผู้เล่าไม่มีตัวตนมีความแตกต่างจากวิธีเล่าเรื่องแบบผู้เล่าชนิดปฐมภูมิ ไม่มีผู้ใดบอกได้ว่าผู้เล่าเรื่องคือใคร วิธีเล่าเรื่องดังกล่าวนี้เรียกว่า “เสียงบนกระดาน” ผู้เล่าเรื่องจะใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 เรียกตัวละคร เช่น เขา เธอ หรืออาจใช้ชื่อเล่นสลับชื่อจริงของตัวละครก็ได้ เรื่องที่เล่ามาจัดเป็น “เรื่องเล่าทุติยภูมิ (secondhand stories) ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่คล้ายคลึงกับเรื่องเล่าปฐมภูมิ แต่ที่ต่างกันก็คือ ผู้เล่ามิได้เป็นผู้ประสบเอง แต่นำเรื่องของคนอื่นมาเล่าอีกทอดหนึ่ง หรือเล่าแทนเจ้าของเรื่อง อาจจะเป็นการฟังเรื่องราวจากเจ้าของเรื่องแล้วนำมาถ่ายทอดต่อโดยส่วนใหญ่เรื่องราวที่เราพบเห็นทั่วไปก็อาจมาจากการถ่ายทอดแบบทุติยภูมินี้” (Schank, 1990. อ้างใน จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2557, น. 175) ส่วนคนอ่าน (คนฟัง) คือผู้ที่อยู่ตรงกลางระหว่างผู้เล่าเรื่องและตัวละครที่ถูกพูดถึง ผู้อ่าน (ผู้ฟัง) ทำหน้าที่คอยสังเกตและเก็บรายละเอียดข้อมูลต่างๆ ของเรื่อง ผู้เล่าเรื่องกลุ่มนี้มีคุณภาพน่าเชื่อถือแตกต่างกัน ผู้อ่าน (ผู้ฟัง) ต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจว่าจะเชื่อถือผู้เล่าเรื่องได้มากน้อยเพียงใด ผู้เล่าเรื่องกลุ่มที่สองนี้แบ่งย่อยได้ 4 ชนิด ดังนี้

1. ผู้เล่าเรื่องแบบล่วงรู้ทุกอย่าง (all-knowing / omniscient – seeing into any of the characters)

การเล่าเรื่องแบบผู้เล่าเรื่องล่วงรู้ทุกอย่าง (all-knowing / omniscient) คือผู้เล่าเรื่องในกลุ่มทุติยภูมิซึ่งจะให้ข้อมูลตัวละครแบบละเอียดลออทุกแง่มุม ไม่ปิดบังอำพรางใดๆ ผู้เล่าเป็น “สัพพัญญูรู้ทุกอย่าง” ผู้อ่านจะล่วงรู้ข้อมูลของตัวละครอย่างทะลุปรุโปร่ง ทั้งความลับ ความคิด อารมณ์ความรู้สึก นิสัยใจคอ ความเป็นมาหรือความต้นลึกหนาบางต่างๆ รวมทั้งผู้เล่าจะตัดสินคุณภาพตัวละครอีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

“เขาไม่ได้คาดคิดมาก่อนว่าจะได้เห็นเลือด เขาไม่ได้เตรียมพร้อมเพื่อสิ่งนี้ ไม่ว่าจะในหนังสือหรือครูที่สอนก็ไม่เคยเอ่ยถึงเรื่องเลือดออก หรือของเสียสีน้ำตาลที่เปื้อนเประผ้าปูที่นอน ความเจ็บปวดสุดขีดนั้น เขารู้มาก่อนและพร้อมที่จะช่วยเธอเพื่อเอาชนะมันให้ได้...

เขาต้องการที่จะเป็นสมาชิกเข้าร่วมทำคลอดโดยวิธีธรรมชาติ ซึ่งเขาอุตส่าห์ไปเรียนวิชานี้เพื่อจะมาเป็น ‘ผู้ช่วย’ การทำคลอดจะเป็นไปไม่ได้เลยถ้าขาด ‘ผู้ช่วย’....

โจนาไม่แสดงว่าสนใจในเรื่องการร่วมเพศทดแทนด้วยวิธีอื่นในช่วงนี้ ถึงแม้ว่าแพทย์พยายามที่จะอ้างคำแนะนำในหนังสือกำเนิดเด็กหลายเล่ม...

คืนหนึ่ง หลังจากที่เธอหลับแล้ว แพทย์พยายามที่จะช่วยตัวเองในห้องน้ำ โดยจินตนาการถึงผู้หญิงอ้วนคนหนึ่งที่เขาเห็นในรถไฟใต้ดินวันนั้น เขาเปลี่ยนภาพวาดทันทีก่อนที่จะสำเร็จ โดยนึกถึง

โจนนำแทน เพื่อไม่ให้เป็นการนอกใจเธอ ถึงกระนั้น เขารู้สึกว่าตัวเองผิดที่ไม่รู้จักยับยั้งอารมณ์
เลยเถิดของตัวเอง หลังจากนั้นเขาพยายามปิดบังความต้องการด้วยการหันไปสนใจสิ่งต่างๆ ที่
กำลังหลงใหลคลั่งไคล้กันในบ้าน ตั้งแต่ผ้าอ้อม พุกเบาะเด็ก เตียงเด็ก รถของเล่น ไฟกลางคืน รถ
ลาก และซื้อต่างๆ สำหรับทารกที่กำลังจะเกิด”

(พ่อ, 2531, น. 13-15)

จากคำบรรยายในตัวอย่าง ประพันธ์กรพรรณนาข้อมูลของชายคนหนึ่งชื่อ “เท็ด” ชายคนนี้กำลังจะเป็นพ่อ
คน เขารู้สึกตื่นเต้น กระตือรือร้นและมีความตั้งใจสูงมากในสิ่งที่จะมีส่วนร่วมในการทำตลอดครั้งนี้ ผู้อ่านเข้าใจได้ว่า
เขาจะได้ลูกคนแรกในชีวิต ดังนั้นเขาจึงมีอาการตื่นเต้นและเตรียมตัวเป็นพ่ออย่างเต็มที่ แถมยังต้องอดทนอดกลั้น
อารมณ์ความต้องการทางเพศตามคำแนะนำที่อ่านมาจากหนังสือกำเนิดเด็กหลายเล่ม ประพันธ์กรใช้วิธีการพรรณนา
ข้อมูลแบบหมดเปลือก โดยผู้อ่านก็ได้รับรู้ข้อมูลของชายชื่อ เท็ด และภรรยา อย่างละเอียด แต่ผู้อ่านจะไม่ทราบว่าคุณพ่อ
เรื่องเป็นใคร เพราะผู้เล่าเรื่องไม่ใช่ตัวละครในเรื่อง จึงไม่มีตัวตนปรากฏให้เห็น แต่รู้สึกถึงความรู้สึกนึกคิดของคุณพ่อ
ป้ายแดง ทั้งยังเล่าพฤติกรรมแบบลับเฉพาะที่ผู้ชายมักทำกัน ผู้เล่าเรื่องชนิดนี้จะรู้ข้อมูลตัวละครทุกตัวอย่างทะลุปรุ
โปร่ง ไม่มีสิ่งใดที่ผู้เล่าไม่รู้ วิธีเล่าเรื่องแบบนี้คือ “เสียงบนกระดาน” ชนิด “ผู้เล่าเรื่องเป็นสัพพัญญูล่วงรู้ทุกอย่าง”
(omniscient) เป็นอันว่าผู้อ่านหรือผู้ฟังไม่ต้องเดาและไม่ต้องคิดวิเคราะห์ใดๆ ทั้งสิ้น ผู้เล่าเรื่องบรรยายมาอย่างไร
ผู้รับสารก็รับทราบไปตามนั้น

ในโลกของความจริง การบรรยายที่ประพันธ์กรใช้อยู่นี้เป็นวิธีการสื่อสารอย่างหนึ่งที่คนในสังคมใช้กันใน
สถานการณ์ต่างๆ วิธีเล่าเรื่องแบบผู้เล่ารู้ทุกสิ่งเป็นสิ่งที่เราทุกคนเคยใช้กันมากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งขึ้นอยู่กับนิสัยใจคอของ
คนผู้นั้น ผู้เล่าเรื่องที่ทำตัวเป็นสัพพัญญูล่วงรู้ทุกสิ่ง (omniscient) มีให้เห็นจริงในทุกที่ เช่น การเล่าเรื่องที่ผสมความ
คิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์คนอื่นที่มีอยู่เกลื่อนโลกออนไลน์ เรื่องที่พบเห็นกันมากคือการเล่าเรื่อง “แฉดารา” หรือผู้มี
ชื่อเสียงในวงการต่างๆ ผู้เล่าเรื่องประเภทนี้ประสงค์จะเล่าเรื่อง แต่ไม่ประสงค์ออกนาม เพราะรู้ว่าผิดกฎหมาย ผู้เล่า
จึงใช้นามแฝงเพื่อปกปิดตัวตนไว้ เพงที่คนรู้จักกันทั่วไป เช่น ไต้เตยดารา ซอหมีซัดาราและซอเจ็ด เป็นต้น ผู้เล่าเรื่อง
มักจะขุดคุ้ยประเด็นลับของผู้มีชื่อเสียงมานำเสนอ ประหนึ่งว่าเคยแฝงตัวเข้าไปในชีวิตของเขา จึงรู้ลึกรู้ละเอียดทุก
ซอกมุม ตัวอย่างหนึ่งในเพจ Bright Today เขียนว่า

“หน้าเสียบๆ ฟาดเรียบนะจะ....ฟังเพลงนี้ที่รักนี่ก็ไปถึง “คุณนางเองหน้าเกาหลี” ซึ่ง
หน้าตา บ้องแสบแสนจะเรียบบ่อย แต่ความจริงแล้ว เห็นหน้าเรียบๆ งอ สระ เอียน นะเคอะ!!
....นางเองคนนี้ นางคันมาตั้งแต่เข้าวงการ สมัยที่ยังไม่ได้เป็นนางเอก สมัยเป็นนางเอกวิ้งแฉ
สงานกระโหลกกะลา ก็มีอาเสียอ้อมชูอยู่แล้ว พอตีมาเป็นนางเอกค่ายใหญ่หาเงินในวงการบันเทิง
ได้แล้ว แต่ก็ไม่วายที่จะต้องให้ อาเสียมาเลี้ยงดูอยู่ดี ก็อย่างว่ากว่าจะถ่ายงานแสดงเสร็จ ต้อง
ตากแดดตากลมทั้งเหนื่อยทั้งร้อน สู้ทนถ่างขาเปิดแอร์ก็ไม่ได้ สบายกว่ากันเยอะ 5555....ขอแค่
มีเงินมาฟาดที่หน้าขา นางเอกหน้าเกาหลีก็ยินดีรับแทบทุกประตู บริการทุกระดับประทับใจแบบ
นี้ มีน้ำละ อาเสียร้องหาแต่คุณน้อง สดชื่นซาบซ่าสมชื่อจริงๆ”

(ย้อนคำพูด “ซ้อ7”เปิดโปงนางเอกหน้าเกาหลี, 2558)

ผู้เล่าเรื่องแบบนี้มีมากในทุกสังคม และบางครั้งตัวเราก็คอาจเป็นผู้เล่าชนิด “คมชัดลึก” เสียเอง การเล่าเรื่องซบซิบดาราคนดังต่างๆ นี่เป็นการเล่าเรื่องแบบสัพพัญญูทุกอย่าง คนอ่านหรือคนฟังชอบมากและติดตามกันหนาแน่น และยังร่วมกันเสริมต่อข้อมูลอย่างละเอียด การเล่าเรื่องแสดงความคิดเห็นดังกล่าวนี้อ มีลักษณะสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัชรธรณ แก้วใจดี และ อุ๋นเรื้อน เล็กน้อย (2562) ที่เขียนบทความวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วิธีคิด (Thinking) ของผู้ใช้สื่อออนไลน์ผ่านหมวกความคิดหกใบ ชี้ให้เห็นว่า ผู้ใช้สื่อออนไลน์แสดงความคิดเห็น “ด้วยการใช้อารมณ์ ความรู้สึกและไม่มีเหตุผลหรือข้อเท็จจริงในการแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ข่าวที่เกิดขึ้น” ผู้เล่าเรื่องส่งความรู้สึกนึกคิดเชิงลบเข้าสู่สื่อสาธารณะที่ผู้คนเข้าถึงได้ง่าย จึงก่อเกิดกระแสด้านลบต่อตัวผู้ถูกพาดพิงอย่างกว้างขวางรวดเร็ว “ผู้เข้ามาอ่านจำนวนมากขาดวิจารณญาณในการแสดงความคิดเห็นต่อข้อมูลข่าวสาร โดยพบว่าจำนวนน้อยที่จะให้ความคิดเชิงบวกหรือมองถึงคุณค่าและประโยชน์ของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วนำไปพัฒนาเพื่อปรับปรุงแก้ไข” และผู้วิจัยยังกล่าวไว้ว่า “การคิดแบบมีวิจารณญาณคือ การศึกษารวบรวมข้อเท็จจริงของข้อมูลเพื่อการคิดวิเคราะห์แยกแยะถึงสาเหตุและผลของปัญหา โดยศึกษาข้อมูลอย่างรอบด้านก่อนหาข้อสรุปในการเชื่อหรือตัดสินใจ” (ภัชรธรณ แก้วใจดี และ อุ๋นเรื้อน เล็กน้อย, 2562, น. 103-104) สิ่งที่ผู้วิจัยกล่าวไว้นั้นถือว่าเป็นประโยชน์ที่ได้จากความเข้าใจในการเรียนรู้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบสัพพัญญูเช่นกัน ถ้านำมาปรับใช้ในการสื่อเชิงบวกในชีวิตและการทำงาน ก็จะเป็นประโยชน์ เพราะจะช่วยป้องกันไม่ให้ผู้เล่าเรื่องถูกมองว่าเป็น “คนรู้รู้” หรือช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอนาคต

2. ผู้เล่าเรื่องผ่านตัวละครหลักของเรื่อง (seeing into one major character)

การเล่าเรื่องผ่านตัวละครหลักของเรื่อง คือวิธีที่ผู้เล่าเรื่องจะกล่าวพาดพิงถึงตัวละครหลัก ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวดำเนินเรื่อง และเป็นตัวละครที่มีความสำคัญของเรื่อง ผู้เล่าเรื่องจะให้ข้อมูลต่างๆ ผ่านสายตาของตัวละครชนิดนี้ ผู้อ่านหรือผู้ฟังจะเข้าใจเหตุการณ์ได้เฉพาะส่วนที่ผู้เล่าเผยข้อมูลให้เห็นเท่านั้น ผู้เล่าอาจทำตัวเป็นผู้รู้สึกเกี่ยวกับตัวละครหลักว่า ตัวละครหลักมีความรู้สึกนึกคิดอะไรบ้าง มีเบื้องหน้าเบื้องหลังหรือสิ่งใดซ่อนเร้นใจจิตใจ ซึ่งคล้ายกับการเล่าเรื่องแบบผู้เล่ารู้ทุกอย่าง (all-knowing / omniscient) แต่รู้ไม่หมด ผู้เล่าจึงไม่เล่าเรื่องของตัวละครอื่นมากนัก ผู้เล่ารู้แบบมีขอบเขตจำกัด ไม่ได้รู้ทุกสิ่ง ลักษณะดังนี้เรียกอีกอย่างคือ ผู้เล่าเรื่องรู้แบบจำกัด (limited omniscient) ส่วนที่เหลือเป็นหน้าที่ของผู้อ่านหรือผู้ฟังจะต้องเก็บรายละเอียดข้อมูลต่างๆ มาปะติดปะต่อ เพื่อให้เข้าใจเหตุการณ์ทั้งหมด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

“๐ ครั้นนางพระโอรสน้ำ

เห็นแก่ตาแดงกล

หญไทยรททน

ถนัดดั่งไม้ร้อยอ้อม

๐ บให้คนรู้เรื่อง

ขึ้นจากสรงเสด็จใน

ยังสุวรรณพพลาไชย

ปิดม่านละห้อยให้

เวียนวน อยู่นา

เลียดย้อม

ทุกข์ใหญ่ หลวงนา

เท่าท้าวทบทรง ฯ

ฝันใจ อยู่นา

อาสน์ให้

ไต่ดั่ง นี้นา

ออกท้าวบุญเหลือ ลูกเอย ฯ”

(ลิลิตพระลอ, 2514, น. 82)

จากเนื้อความในตัวอย่าง ประพันธ์บรรยายตัวละครนามว่า พระลอ (ตัวละครหลัก) ซึ่งเป็นโอรสของนางบุญเหลือ พระลอ (กษัตริย์เมืองแมนสรวง) ถูกยาเสน่ห์ของพระปู้เจ้าสมิงพราย ด้วยฤทธิ์ยาพระลอจึงเดินทางไปหาพระเพื่อนและพระแพงที่เมืองสรวง ในตอนนี้พระลอกำลังเสี่ยงสัตย์อธิฐานกับแม่น้ำกาหลงเพราะต้องการรู้ว่าถ้าไปถึงเมืองสรวงแล้ว ผลจะดีร้ายประการใด ผู้เล่าพรรณนาความรู้สึกของพระลอเมื่อได้เห็นผลเสี่ยงทายจากแม่น้ำที่หมุนวนแดงฉานดุจเลือด ผู้อ่านได้รับรู้ความรู้สึกเบื้องต้นในจิตใจของตัวละครหลัก ซึ่งกำลังทุกข์สาหัส รวากับว่ามีต้นไม้ใหญ่ขนาดร้อยคนโอบล้อมทับอก ไม่ใช่เพราะกลัวตาย แต่เป็นเพราะพระลอรู้แล้วว่า การเดินทางครั้งนี้จะทำให้ไม่ได้หวนคืนกลับไปทดแทนพระคุณมารดาอีกแล้ว ผู้เล่าเรื่องให้ข้อมูลตัวละครเท่าที่เห็นว่าสมควร ส่วนผู้อ่านก็ต้องติดตามเรื่องและวิเคราะห์ข้อมูลอื่นๆ ต่อไปเท่าที่ผู้เล่าเรื่องจะเผยให้รู้

การเล่าเรื่องชนิด ผู้เล่าเรื่องรู้แบบจำกัด (limited omniscient) เป็นวิธีการสื่อสารที่ผู้คนในสังคมใช้กันบ่อย ซึ่งขึ้นอยู่กับนิสัยและจำนวนข้อมูลที่รู้ เมื่อผู้เล่าซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องให้ข้อมูลบางส่วน ผู้ฟังก็ต้องตามเก็บข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวิเคราะห์เพิ่มเติมด้วยตนเองอีกส่วนหนึ่ง ในทางกลับกัน ถ้าผู้เล่ามีนิสัยช่างพูด ชอบวิเคราะห์วิจารณ์ ฟันธงตัดสินทุกสิ่งแทบจะความลับไม่ได้ ผู้เล่าก็จะกลายเป็นผู้เล่าชนิดรู้ทุกอย่างไปโดยปริยาย กรณีที่พบเห็นได้ในการเล่าเรื่องชนิดผู้เล่าเรื่องรู้แบบจำกัด เช่น การให้ปากคำของพยานแวดล้อมที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุที่เกิดขึ้น หรือไม่ได้เป็นตัวละครใดๆ ทั้งสิ้นในเรื่องที่เกิดขึ้น ดังที่ปรากฏในคดี การตายของน้องชมพู ซึ่งเป็นคดีที่อื้ออึงคดีหนึ่ง เนื่องจากไม่มีใครทราบสาเหตุการตายและไม่รู้ว่าใครคือฆาตกร ตำรวจสอบปากคำผู้คนหลายคนเพื่อหาเบาะแสคดี ส่วนสื่อมวลชนก็ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์คนต่างๆ ที่อ้างว่ารู้หรือสงสัยว่าคนนั้นทำบ้าง คนนี้ทำบ้าง ต่างคนต่างเล่าเรื่องพาดพิงบุคคลอื่นจากมุมมองของตน แต่ก็ไม่มีใครเป็นเจ้าของเรื่อง และเห็นเหตุการณ์ทั้งหมดหรือรู้จริงสักคน เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะคนเหล่านั้นเป็นผู้เล่าเรื่องที่รู้เพียงบางส่วนที่เป็นส่วนแวดล้อมของเรื่องเท่านั้น ตำรวจในฐานะผู้ฟังเรื่องจึงยังไขคดีนี้ไม่ได้และรู้สึกสับสนกับข้อมูลที่ได้จากปากผู้เล่าเรื่องแวดล้อมเหล่านั้น ผู้ฟังที่คอยติดตามข่าวก็วิเคราะห์กันไปต่างๆ นานาตามข้อมูลที่ได้จากปาก “ผู้เล่าเรื่องแบบหุติยภูมิ” ซึ่งก็ตกเป็นผู้ต้องสงสัยเช่นกันว่าใครพูดความจริง ใครโกหก นอกจากกรณีคดีความแล้ว “การซุบซิบพูดคุยกเล่าเรื่องชาวบ้านและดาราและบุคคลสาธารณะ” ก็จัดเป็นการเล่าเรื่องชนิดหุติยภูมิเช่นกัน ผู้เล่าเรื่องจำพวกนี้ไม่ปรากฏชัดเจนว่าเป็นผู้ใด แต่รู้เรื่องส่วนตัวของผู้อื่นอยู่ไม่น้อย รวากับว่า ตนนั้นเป็นผู้มีญาณหยั่งรู้ คนทุกเพศทุกวัยและทุกอาชีพสามารถเป็นผู้เล่าเรื่องรู้แบบจำกัดชนิดนี้ได้ทุกคน และนี่ก็คือผู้เล่าเรื่องแบบหุติยภูมิในโลกแห่งความจริง ซึ่งซับซ้อนกว่าและไม่ง่ายแบบตรงไปตรงมาเหมือนอย่างที่เราใช้ในงานวรรณกรรม ไม่ว่าผู้ฟังจะเป็นใคร ทำอาชีพอะไรก็ตาม ถ้าผู้ฟังจะเชื่อสิ่งใดจากผู้เล่าชนิดนี้ ก็จำเป็นต้องใช้สติและปัญญาในการหาหลักฐาน รวบรวมข้อมูลให้มากที่สุด แล้ววิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเชื่อ และต้องจำไว้เสมอว่า ผู้เล่าเรื่องแบบหุติยภูมิ ชนิดที่เป็นผู้เล่าเรื่องรู้แบบจำกัดนั้นไม่ใช่ผู้ที่เราจะเชื่อถือได้อย่างแท้จริง การรอบคอบอย่างที่สุดจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะได้รับความเสียหายที่มาจากการตัดสินใจผิดพลาด อันเกิดจากข้อมูลที่ไม่ครบสมบูรณ์ของผู้เล่าที่รู้เรื่องเพียงบางส่วนได้ และถ้าผู้ฟังคิดจะเป็นผู้เล่าเรื่องชนิดนี้ ก็ควรมีความคิดเชิงบวกและความสร้างสรรค์ ไม่เช่นนั้นต้องรับผลลบที่ตามมาเพราะถูกฟ้องในข้อหาหมิ่นประมาทดังที่ปรากฏเป็นข่าวกันทุกวันนี้

3. ผู้เล่าเรื่องผ่านตัวละครรองของเรื่อง (seeing into one minor character)

การเล่าเรื่องผ่านตัวละครรองของเรื่องมีลักษณะเหมือนกับการเล่าเรื่องผ่านตัวละครหลัก เพราะเป็นการใช้กลวิธีแบบเดียวกัน จุดแตกต่างคือ ผู้เล่าเรื่องจะกล่าวถึงตัวละครรองด้วยบุรุษสรรพนามที่ 3 ว่าได้รู้เห็นสิ่งใดบ้างที่เกิด

ขึ้นกับตัวละครหลัก การเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้จัดเป็นการเล่าเรื่องที่มีมุมมองแบบจำกัดเช่นกัน (limited omniscient) ผู้เล่าเรื่องไม่ได้รู้ข้อมูลทั้งหมดของตัวละครทุกตัว และไม่ค่อยปรากฏว่าจะมีใครคนใดใช้กลวิธีเล่าเรื่องผ่านตัวละครรองมากนัก ส่วนใหญ่ก็มักนิยมใช้วิธีเล่าเรื่องแบบอื่นๆ ที่ได้กล่าวไปแล้ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

“ธฤตราษฎร ตรัสว่า: คนของข้าแลปาลณฑพ มารวมกันอยู่ในท้องทุ่งกุรุอันเป็นธรรมเกษตรนั้น
ต่างกระหายสงครามเต็มที่ สญชัยเอ๋ย เขาทำอะไรกัน

สญชัย พูลว่า: เมื่อได้ทอดพระเนตรกำลังทัพอันตกแต่งแล้วของฝ่ายปาลณฑพ พระราชาทุโรยธ
ก็เสด็จเข้าไปใกล้อาจารย์ของพระองค์ ตรัสดังนี้

ดูซิอาจารย์ ดูกองทัพอันมโหฬารของปาลณฑพซึ่งจัดเป็นขบวนพยุหะขึ้น ด้วยฝีมือลูกของทรุบท
ผู้ศิษย์อันชาญฉลาดของท่าน นี่คือเหล่านักรบกล้า บรรดานายขมังธนูผู้กำลังหาญแห่งภิมและ
อรชุน ผู้รบได้เท่ากัน ยุยธาน วิราฐ และทรุบท ผู้มหารถ ธฤษณุเกตุ เจกิตาน และกาศิราช ผู้
แคว้นกล้า ปุรุชิต แลกุนติโกช แลไศพย กทิงในหมุ่คน กำแหงยุธามันยุ และอุตตมาชา คนกล้า
ลูกนางสุภัทรา กับเทือกท้าวทรุบท ผู้มหารถทั้งสิ้น

ยอดแห่งพราหมณ์เอ๋ย จงรู้จักบรรดาหัวหน้าทหารฝ่ายเราไว้ด้วย ข้าจะเอ่ยนามแม่ทัพนายกอง
เหล่านี้ให้ท่านฟัง

ตัวท่านผู้เป็นเจ้า กับภิชม กรรณ แลกฤป ล้วนชำนาญศึก อัสวตถามา วิกรรณ แลทั้งลูกชาย
โสมทัตต กับทหารอื่นๆ อีกหลาย นักรบกล้าเหล่านั้นล้วนสละชีพของเขาเพื่อข้าแล้ว ทุกคน
ชำนาญรบ มีเครื่องประหารคือศัสตราภินาชนิดครบมือ แม้กระนั้น พลโยธาของเรา อันภิชมอภิ
รักษอยู่ก็ยังไม่สมบูรณ์

แต่พลโยธาของเขาเหล่านี้ อันมีภิมอภิรักษ สมบูรณ์อยู่ เหตุนี้ทหารทุกคน ตลอดแม่ทัพนาย
กองทั้งหลายอันตั้งมั่นอยู่ในแถวของตน จงคอยระวังภิชมให้จงดี”

(ภควัทคีตา, 2534, น. 1-4)

จากตัวอย่าง ประพันธ์การใช้วิธีเล่าเรื่องแบบผ่านตัวละครรองของเรื่อง แต่มีความซับซ้อนมากกว่าคำอธิบาย
ที่ให้ไว้ในหลักการของกลวิธีการเล่าเรื่องแบบผ่านตัวละครรอง ในเหตุการณ์ของเรื่องมหาภารตยุทธ ตอนภควัทคีตา
ประพันธ์กำหนดให้ตัวละครรองที่ชื่อ สญชัย ซึ่งเป็นผู้รับใช้กษัตริย์นามว่า ธฤตราษฎร ผู้เป็นกษัตริย์ดาบอดที่
ต้องการรู้เหตุการณ์การศึกที่ทุ่งกุรุเกษตรระหว่าง ทุโรยธนะ โอรสของตน กับฝ่ายพี่น้องปาลณฑพ ทั้ง 5 คน กวีสม
มุติให้ตัวละครคือนายสญชัยได้รับพรพิเศษจากพระเป็นเจ้า เขาจะมองเห็นและได้ยินทุกสิ่งทุกอย่างแม้จะอยู่ในที่
ห่างไกลจากเหตุการณ์ก็ตาม เขาต้องทำหน้าที่เป็น “ตาและหู” ให้แก่กษัตริย์ดาบอด ตามความในเรื่อง ตัวละครรอง
ตัวนี้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในเรื่อง เพียงแต่มีหน้าที่เล่าความเป็นไปของสงครามให้แก่กษัตริย์ดาบอดรู้เท่านั้น
สญชัยจะเฝ้ามองเหตุการณ์จากช่องหน้าต่างวัง แล้วเล่าทุกอย่างที่รู้เห็นและได้ยิน โดยใช้บุรุษสรรพนามที่ 3 กษัตริย์
ดาบอดและผู้คนในวังก็จะรับข้อมูลทุกอย่างผ่านมุมมองของนายสญชัยแต่เพียงผู้เดียว ส่วนคุณภาพการเล่าจะเป็นไป
อย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้เล่าแม้เขาจะมีพรพิเศษ แต่ก็รู้เห็นได้เฉพาะเหตุการณ์ในทุ่งกุรุเกษตรเท่านั้น และจะไม่รู้

ข้อมูลอื่นๆ ของตัวละครอีกหลายตัวว่าเป็นมาอย่างไรก่อนการเข้าร่วมสงครามครั้งนี้ สรุปว่า สัญชัยจะเล่าเรื่องตามที่ตนรู้เท่านั้น

กลวิธีเล่าเรื่องชนิดนี้ที่ประพันธ์ไว้ในวรรณกรรมเป็นวิธีที่ผู้คนต่างพบเห็นได้ในชีวิตจริง ผู้เล่าได้ฟังเรื่องจากผู้อื่นแล้วนำมาถ่ายทอดอีกต่อหนึ่ง โดยที่ผู้ถ่ายทอดเรื่องนั้นยังเป็นเพียงแค่ผู้รู้เห็น(ตัวละครรอง) ซึ่งอยู่ร่วมในเหตุการณ์หนึ่งเท่านั้น แต่ยังไม่ใช่เจ้าของเรื่องตัวจริงที่เป็นตัวละครหลักในเหตุการณ์ ในกรณีนี้ ผู้เล่าทุกติดยุติจะกล่าวพาดพิงใครคนหนึ่งที่มีส่วนรู้เห็นเหตุการณ์ ตัวอย่างที่พบเห็นได้บ่อย เช่น การให้ปากคำของกลุ่มคนที่มีวิวาทกันในสถานบันเทิง ซึ่งโดยมากจะมีผู้เกี่ยวข้อง (ตัวละคร) หลายคน ตัวหัวโจกเริ่มหาเรื่องอีกฝ่ายหนึ่งก่อน ส่วนคนที่เหลือผสมโรง คอยห้ามและคอยกันเพื่อนบ้าง พอจบเรื่องพวกตัวหัวโจกก็มักหนีไปก่อนแล้ว ส่วนคนที่ถูกจับได้มักเป็นสมุน ลีลล่อ ตำรวจก็ต้องใช้ความสามารถและสมานธิสูงมาก เพราะจะต้องสอบปากคำพวกที่ไม่ใช่ “ตัวจริง” แต่เป็น “ตัวรอง” ซึ่งอาจมีจำนวนมาก เพราะรวมพวกผสมโรงไทยมุงเข้าไปด้วย ข้อมูลที่มาจากปาก “นักเลงและไทยมุงทุติยภูมิ” เหล่านี้จะไม่มีความสับสน เพราะข้อมูลตรงกันบ้าง ขัดแย้งกันบ้าง ไม่มีใครยอมรับว่าฝ่ายตนผิด และถ้าพวกไทยมุงไม่ได้เห็นตอนเริ่มต้นเกิดเรื่องจริงๆ แต่เห็นเฉพาะตอนตีกันซุลมุนแล้ว ข้อมูลที่ได้จะสับสนมากเพราะมีความจริงผสมความเท็จ ตำรวจจึงยังต้องเก็บหลักฐานและติดตามจับ “ตัวละครหลัก” มาสอบปากคำให้ได้ก่อน ไม่เช่นนั้นจะยังปิดคดีไม่ได้ ส่วนผู้ฟังต้องมี “สติ รอบคอบ” เพราะข้อมูลจากผู้เล่าชั้นทุติยภูมิอาจเป็นจริงบ้างและเท็จบ้าง เพราะผู้เล่าเรื่องย่อมมีคุณภาพจิตใจที่ไม่เท่ากัน อาจใส่ความรู้สึกนึกคิดพร้อมกับตีความในการถ่ายทอดก็ได้ การสื่อสารด้วยกลวิธีนี้มีใช้กันอยู่ในสังคมจริง ส่วนจะเป็นประโยชน์หรือโทษร้ายแรงนั้นขึ้นอยู่กับว่า ถ้าฝ่ายผู้เล่าเรื่องยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการสื่อสาร และฝ่ายผู้ฟังใช้สติและปัญญาในการรับข้อมูล ก็จะเป็นประโยชน์ที่สมบูรณ์แก่กันทั้งสองฝ่าย แต่ถ้าขาดทั้งคุณธรรมและปัญญา ทั้งผู้สื่อสารและผู้รับสารก็มีโอกาสที่จะได้รับเดือดร้อนตามมาได้เช่นกัน

4. ผู้เล่าไม่เล่าเรื่องผ่านตัวละครในเรื่อง (objective - not seeing into any characters)

การเล่าเรื่องแบบ ตัวผู้เล่าเป็นเสียงบนกระดานประเภทนี้ คือการเล่าเรื่องโดยไม่เล่าผ่านสายตาของตัวละครใดๆ ในเรื่องทั้งสิ้น ซึ่งเปรียบเหมือนตัวผู้เล่าเป็นคนเห็นเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ ทั้งสิ้นกับเรื่องที่เกิดขึ้น ผู้เล่าจะให้ข้อมูลตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเท่านั้น โดยไม่ทำตัวเป็นผู้รู้ทุกอย่าง และไม่ตัดสินวิจารณ์ตัวละครใดทั้งสิ้น แต่จะปล่อยให้ผู้อ่านเป็นผู้สังเกตและเก็บรายละเอียดข้อมูลของตัวละครแต่ละตัว และผู้อ่านก็จะตัดสินตัวละครนั้นๆ ตามหลักฐาน พยานแวดล้อมและวิจารณ์ญาณของตนเอง การเล่าตามภาวะวิสัย (objective point of view) หรือการเล่าเรื่องตามความเป็นจริงนี้ นักวรรณคดีบางคนอาจมีความเห็นว่า วิธีเล่าเรื่องชนิดนี้ไม่มีอคติ หรือความลำเอียงใดๆ อย่างไรก็ตามการเล่าเรื่องตามสภาพเป็นจริงนี้มีอีกชื่อคือ การเล่าเรื่องแบบ “มุมมองเชิงละคร” (dramatic point of view) ซึ่งในปัจจุบัน กลวิธีนี้ไม่ได้เป็นถ้อยคำตัวหนังสือเท่านั้น แต่ปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น รูปถ่าย คลิปเสียง คลิปภาพนิ่ง คลิปภาพนิ่งพร้อมเสียง และคลิปวิดีโอบันทึกเหตุการณ์จริงต่างๆ ผู้เล่า (ผู้ถ่ายคลิป) เป็นใครก็ได้ อาจปรากฏตัวในคลิปหรือไม่ก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

“๑. วังเอ๋ยวังเวง
ฝูงวัวควายผ่ายลาทิวากาล
ชานาเหนี่ยวอ่อนต่างจรกลับ
ทิ้งทุ่งให้มืดมัวท่วมฉนวน

ห่างเหิง! ย่ำคำระงังขาน
ค่อยค่อยผ่านท้องทุ่งมุงถิ่นตน
ตะวันลับอัสดงทุกแห่งหน
และทิ้งตนตู่เปลี่ยวอยู่เดียว เอย.

๒. ยามเอ๋ยยามนี้	ปลดพิมิตมัวทั่วสถาน
อากาศเย็นเยือกหนาวคราววิกาล	ส่งดปานป่าใหญ่ไร้สำเนียง
มีก็แต่เสียงจิ้งหรีดกระกริดกรัง!	เรไรหิ่ง! ร้องชมรมระงมเสียง
คอกควายว้าวระเภาะเปาะเปะ !เพียง	รู้ว่าเสียงเกราะแว่วแผ่วแผ่ว เอย.”

(กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้า, น. 11-12)

จากคำพรรณนาในตัวอย่าง ประพันธ์กรใช้การบรรยายตามสภาพข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ผู้อ่านจะได้เห็นสภาพแวดล้อม บรรยากาศ ผู้คน สัตว์และสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ผู้เล่าไม่ปรากฏตัวว่าคือใคร เพียงแต่เล่าพรรณนาความตามที่ได้รู้เห็นมาเท่านั้น โดยไม่เจือปนความรู้สึกนึกคิดและไม่วิจารณ์ตัดสินใดๆ ลงไปในการเล่าเรื่อง ผู้อ่านจะรวบรวมข้อมูลที่ได้รับมา ก่อนนำไปวิเคราะห์ต่อไป วิธีเล่าเรื่องชนิดนี้ถือว่ามีความน่าเชื่อถือสูง เพราะเป็นการเล่าเรื่องตามความเป็นจริง เหมือนผู้อ่านกำลังดูรายการสารคดีชีวิตธรรมชาติ

การเล่าเรื่องตามภาวะวิสัยที่ประพันธ์กรใช้ในวรรณกรรมเป็นวิธีที่ผู้คนทั่วไปใช้ในชีวิตจริงด้วยเช่นกัน กรณีที่ใช้เป็นตัวอย่างได้ชัดเจนมีอยู่หลากหลาย เป็นต้นว่า การรายงานข่าวต่างๆ (ที่ไม่ใช่การวิเคราะห์วิจารณ์ข่าว) ซึ่งผู้ที่ทำได้ข้อมูลข่าวแล้วอาจจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ได้ และอาจคิดเห็นไปต่างๆ ได้เช่นกัน เพราะโดยธรรมชาติของรายงานข่าวผู้รายงานเหตุการณ์ในข่าวจะบรรยายสิ่งที่เกิดตามจริงเท่านั้น อีกตัวอย่างคือ การรายงานหรือแถลงรายงานด้านการแพทย์ ซึ่งผู้แถลงรายงานจะให้ข้อมูลตามหลักการแพทย์ เช่นแถลงอาการผู้ป่วย สถานการณ์โรคระบาด และผลการตรวจชันสูตรศพเพื่อประกอบคดี เป็นต้น ถ้าในรายงานตำรวจ อัยการและระบบยุติธรรม เอกสารสำนวนส่งฟ้องศาลถือว่าเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ยืนยันได้ว่า การเล่าเรื่องในสำนวนฟ้องนั้นจำเป็นต้องถูกต้องและครอบคลุมตามข้อเท็จจริงแห่งคดีเท่านั้น ในงานด้านวิจัยและสารคดี ผู้รายงานจะบรรยายข้อมูลหรือปรากฏการณ์ที่ค้นพบตามที่เป็นจริงตามหลักวิทยาศาสตร์ ซึ่งปราศจากอคติของผู้รายงานอย่างแน่นอน วิธีสื่อสารด้วยการเล่าเรื่องตามภาวะวิสัยนี้เป็นที่เชื่อถือกันมานานว่า ช่วยให้ข้อเท็จจริงที่ไม่เจือปนความคิดเห็นและอารมณ์ มีความเสี่ยงต่ำในการสร้างความสับสนให้แก่ผู้รับสาร แต่ “ผู้อภิปรายไม่คิดและไม่เชื่อเช่นนั้น” เพราะการเล่าเรื่องแบบ “มุมมองเชิงละคร” (dramatic point of view) ซึ่งในปัจจุบันปรากฏในรูปแบบคลิปมีความซับซ้อนมาก เช่น คลิปข่าวปลอม คลิปโจมตีป้ายสีฝ่ายตรงข้าม คลิปถ่ายประจานเพราะความโกรธแค้นขาดสติ ผู้ถูกถ่ายคลิปกลายเป็นคนเลวในชั่วพริบตาในสายตาของประชาชนผู้ชมคลิป ผู้ถูกพาดพิงเสียหาย จึงต้องพึ่งศาลกันหลายต่อหลายคดี เนื่องจากว่า คนถ่ายคลิป (ผู้เล่าเรื่อง) บิดเบือนด้วยการใช้มุมกล้อง ซึ่งทำให้ผู้ชมเข้าใจว่าเป็นความจริง บ้างก็ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงดัดแปลง แต่งเติม ตัดต่อรูปและเสียงได้อย่างแนบเนียนละเอียดลออมากจนผู้ชมและผู้เชี่ยวชาญมองกันไม่ออก ที่เห็นได้ชัดคือ กลุ่มการเมืองในยุคชิงอำนาจ ต่างทำคลิปปลุกปั่นจนประชาชนแตกแยกแบ่งฝ่าย นี่คือฤทธิ์เดชของผู้เล่าเรื่องแบบ มุมมองการละครในโลกแห่งความจริง ความซับซ้อนในการเล่าและความยากในการจับผิดก็เป็นไปตามยุคสมัย แม้ว่าคลิปจะมีประโยชน์เพราะใช้เป็นหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงในประเด็นต่างๆ ที่สังคมต้องการคำอธิบายที่ปราศจากอคติหรือความลำเอียงได้ แต่ผู้ชมต้องตรวจสอบก่อนเชื่อคลิป ไม่เช่นนั้น ถ้าผู้ชมหลงเชื่อแล้วส่งต่อคลิป ก็อาจได้รับหมายศาล อันเกิดจากความเลขาขาดสติของตนได้ เช่นหลายคนที่ต้องขึ้นศาลกันมาแล้ว และที่กำลังถูกฟ้องในคดีหมิ่นประมาทซึ่งกำลังเป็นข่าวในปัจจุบัน ดังนั้นการเล่าเรื่องแบบมุมมองการละครไม่ได้มีความน่าเชื่อถือเสมอไป เพราะกลวิธีนี้ก็เป็นเพียงกลวิธีหนึ่งเท่านั้น ผู้เล่าเรื่องคือตัวการสำคัญ เพราะถ้าคนเล่าเรื่องไร้ “ศีลธรรมจรรยา” สังคมก็ลุกเป็นไฟ ผู้ที่เรียนรู้กลวิธีนี้

แล้ว ควรนำไปปรับปรุงวิธีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และมีศีลธรรม ก็จะช่วยเพิ่มพูนความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลหรือเรื่องที่สื่อออกไปได้มากขึ้น

บทสรุป

ประโยชน์ที่ได้จากความรู้ความเข้าใจเรื่องกลวิธีเล่าเรื่องทั้ง 6 ชนิด สรุปรวมเป็น 2 ส่วน คือ (1) ผู้ใดก็ตามที่เป็นผู้เล่าเรื่อง ทั้งแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ ควรตระหนักอยู่เสมอว่า ถ้าต้องการให้ผู้ฟังเชื่อถือ ผู้เล่าควรมีหรือทำสิ่งต่อไปนี้ การเล่าเรื่องที่ประกอบด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจริง ครบถ้วน แหล่งที่มาชัดเจน มีพยานหลักฐานที่พิสูจน์ได้ และตัวผู้เล่าต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการสื่อสารอย่างพร้อมสรรพ (2) ผู้ฟังพึงต้องใช้ “สติและปัญญา” ในการรับข้อมูล ไม่ควรด่วนสรุปปร่งใจเชื่อก่อนการสืบค้นแหล่งที่มาของข้อมูล พยานและหลักฐาน รวมทั้งวิเคราะห์พิจารณาคุณสมบัติของตัวผู้เล่าเรื่องด้วยว่า เรามีประวัติเป็นมาอย่างไร แม้ประวัติจะช่วยบอกสิ่งใดได้ไม่ลึกซึ้งมากนัก แต่ก็มีส่วนช่วยในการเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา “สาร” ที่ส่งมาจากผู้เล่าเรื่องได้บ้างไม่มากนัก และคุณภาพของตัวผู้เล่าเรื่องย่อมส่งผลถึงคุณภาพความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลหรือเรื่องที่เล่าด้วยเสมอ ถ้าผู้เล่าและผู้ฟังเข้าใจวิธีการสื่อสารดังกล่าวแล้วนำไปปรับปรุงวิธีการสื่อสารในการทำงานและชีวิตประจำวัน ก็ย่อมเชื่อได้ว่าคนเหล่านั้นจะเป็นผู้มีทักษะในการสื่อสารที่มีคุณภาพและสร้างสรรค์ได้อย่างแน่นอนในยุค 4.0 หรือยุคใดๆ ก็ตามในอนาคต

ประโยชน์ทางวรรณคดียังมีมากที่ประพันธ์รณามาเสนอไว้ผ่านเครื่องมือในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมที่ส่งคุณค่า กลวิธีสื่อสารชนิดอื่นในวรรณคดีที่ถือว่า ทำลายมุมมองคนรุ่นปัจจุบันอย่างยิ่งคือ วรรณกรรมร้อยกรอง คนในยุคไฮเทคโนโลยีมักเข้าใจว่า บทร้อยกรองไม่มีประโยชน์ในการทำงาน เหตุใดจึงต้องเรียนวรรณกรรมร้อยกรองสำหรับข้อสงสัยนี้ ผู้เขียนจะนำมาอภิปรายให้เห็นเป็นประจักษ์ในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปกร. (2514). *ลิลิตพระลอ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- กฤษณะไหวพานวยาส. (2534). *ภควัทคีตา* (ฉบับแปล). (อินทรายุทธ (นายผี: อัศนี พลจันทร), ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- คาร์ล แอดอล์ฟ เกลเลอโรป. (2533). *กามนิต* (ฉบับสมบูรณ์). (เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป.
- จันทิมา อังคพนชกิจ. (2557). *การวิเคราะห์ข้อความ (Discourse Analysis)*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรภักดิ์ เชาว์ภักดี. (2560). “การใช้ภาษาที่ไม่ชัดเจน.” แผนกภาษาไทย-สังคม. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก อี.เทค. ค้นคืนจาก https://e-org.e-tech.ac.th/e-org/depart/thai_social.
- พระยาอุปกิตศิลปสาร. (2552). *กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้า*. กรุงเทพมหานคร: ธารปัญญา.
- ภัษวรรณ แก้วใจดี และ อุ่นเรือน เล็กน้อย. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562). การวิเคราะห์วิธีคิด (Thinking) ของผู้ใช้สื่อออนไลน์ผ่านหมวกความคิดหกใบ. *ศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 14(2), 103-104.

ย้อนคำพูด “ซ้อ7”เปิดโปงนางเอกหน้าเกาหลี. (2558). ค้นคืนจาก : <https://www.brighttv.co.th/entertain/ย้อนคำพูด-“ซ้อ7”-เปิดโปงนา>

ออสการ์ ไวลด์, กีเดอ โมปัสซังต์, และเอช. จี. เวลส์. (2537). “*มือนีกลีบ*”. เรื่องสั้นบันลือโลก. (ช่อ เซอร์รี่, ผู้แปลและเรียบเรียง). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

แอเวอรี่ คอร์ดแมน. (2531). *พ่อ*. (ภริภาทร ภควลีธร, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: เยาวดี.

Program consultants, Chin, B. A., Wolfe, D., Copeland, J., Dudzinski, M. A., Ray, W., Royster, J. J. & Wilhelm, J. (1976). *Glencoe literature: the reader's choice*. New York, N.Y.: Glencoe McGraw-Hill.